

PATRICK MODIANO

Dora Bruder

ROMAN

Vertaald uit het Frans door Maarten Elzinga

MEULENHOF

Patrick Modiano in vertaling:

- De plaats van de ster* (roman, 1973)
De ringboulevards (roman, 1974)
Villa Triste (roman, 1976)
De straat van de donkere winkels (roman, 1980)
Memory Lane (roman, 1983)
Aardige jongens (roman, 1984)
Verloren wijk (roman, 1987)
Zondagen in augustus (roman, 1988)
Verdaagd verdriet (roman, 1990)
Trouwboekje (roman, 1992)
Het circus komt voorbij (roman, 1994)
Hondelente (roman, 1995)
Uit verre vergetelheid (roman, 1998)
Dora Bruder (roman, 1998)
Onbekende vrouwen (novellen, 2000)
Kleine Bijou (roman, 2002)
Nachtelijk ongeval (roman, 2004)
Een stamboek (roman, 2005)
In het café van de verloren jeugd (roman, 2008)
De horizon (roman, 2011)
Het gras van de nacht (roman, 2013)

Eerste druk 1998

Tweede, herziene druk 2014

ISBN 978-90-290-9067-4

ISBN 978-94-0230-378-0 (e-boek)

NUR 302

Oorspronkelijke titel: *Dora Bruder*

Omslagontwerp: Studio Vruchtvlees

Zetwerk: 358atwork, Almere

Grafische verzorging: Pinta Grafische Producties

© 1997 Patrick Modiano

© 1998, 2014 Nederlandse vertaling Maarten Elzinga en Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ACHT JAAR GELEDEN vond ik in een oude krant, de *Paris Soir* van 31 december 1941, op pagina drie een rubriek die ‘Van gisteren en vandaag’ heette. Onderaan in die rubriek las ik:

‘PARIJS

Vermist: een vijftienjarig meisje, Dora Bruder, 1m55, ovaal gezicht, grijsbruine ogen, grijze sportjas, donderrode trui, marineblauwe rok en hoed, kastanjebruine sportschoenen. Inlichtingen s.v.p. aan de hr. en mw. Bruder, boulevard Ornano 41, Parijs.’

De buurt rond de boulevard Ornano ken ik al heel lang. Toen ik klein was, gingen mijn moeder en ik met de bus naar de vlooiemarkt van Saint-Ouen. We stapten uit bij de porte de Clignancourt, of soms voor het gemeentehuis van het XVIIIe arrondissement. We gingen altijd op zaterdag of op zondagmiddag.

‘Winters zag je daar, in de stroom voorbijgangers op het trottoir van de avenue langs de Clignancourt-kazerne, de dikke fotograaf staan met de aardappelneus, zijn ronde brillen-glazen en zijn toestel op een statief, die ‘souvenirfoto’s’ aanbod. ’s Zomers installeerde hij zich op de plankieren van Deauville, voor de Bar du Soleil. Daar vond hij wel klanten. Maar bij de porte de Clignancourt schenen de voorbijgangers

zich niet te willen laten fotograferen. Hij droeg een oude overjas en in een van zijn schoenen zat een gat.

Ik herinner me de boulevard Barbès en de boulevard Ornano, allebei uitgestorven, op een zonovergoten zondagmiddag in mei 1958. Op elk kruispunt groepjes agenten van de mobiele eenheid, in verband met de gebeurtenissen in Algerije.

In de winter van 1965 kwam ik ook in die wijk. Ik had een vriendin die in de rue Championnet woonde. Telefoon: Ornano 49-20.

In die tijd had de stroom zondagse voorbijgangers langs de kazerne de dikke fotograaf waarschijnlijk allang meegesleurd, maar ik ben nooit gaan kijken of dat inderdaad zo was. Waar diende die kazerne eigenlijk voor? Ik had gehoord dat er koloniale troepen in waren ondergebracht.

Januari 1965. Op het kruispunt van de boulevard Ornano en de rue Championnet begon het rond een uur of zes donker te worden. Ik was niets, ik versmolt met die schemering, die straten.

Het laatste café aan het eind van de boulevard Ornano aan de kant van de even nummers heette Verse Toujours. Links, op de hoek van de boulevard Ney, was een ander café, met een jukebox. Op het kruispunt Ornano-Championnet: een apotheek en twee cafés waarvan één al ouder, op de hoek van de rue Duhesme.

Wat heb ik in die cafés niet zitten wachten...

Heel vroeg 's morgens, wanneer het nog donker was. Aan het eind van de middag, in de schemering. Later, tegen sluitingstijd ...

Op zondagavonden stond er in de rue Championnet een oude zwarte sportwagen – een Jaguar, denk ik – ter hoogte van de kleuterschool. Achter op die wagen was een bordje bevestigd: G.I.G. *Grand invalide de guerre*. De aanwezigheid van

zo'n auto in die buurt verbaasde me toen. Ik vroeg me af hoe de eigenaar eruit zou zien.

Vanaf negen uur 's avonds was de boulevard verlaten. Ik zie nog het licht van de uitgang van metrostation Simplon voor me en, bijna recht ertegenover, dat van bioscoop Ornano 43. Het gebouw op nummer 41, naast de bioscoop, had nooit mijn aandacht getrokken, en toch ben ik er maanden- en jarenlang voorbijgelopen. Van 1965 tot 1968. Inlichtingen s.v.p. aan: de hr. en mw. Bruder, boulevard Ornano 41, Parijs.

VAN GISTEREN EN VANDAAG. Met het verstrijken van de jaren beginnen de perspectieven voor mij door elkaar te lopen, de winters versmelten zich met elkaar. Die van 1965 en die van 1942.

In 1965 wist ik niets van Dora Bruder. Maar nu, dertig jaar later, lijkt het alsof dat lange wachten in de cafés op het Ornanokruispunt, die wandelingen, altijd langs dezelfde route – ik volgde de rue du Mont-Cenis tot ik uitkwam bij de hotels van de Butte Montmartre: hotel Roma, l'Alsina of le Terrass, in de rue Caulaincourt – en de vluchtige indrukken die me zijn bijgebleven: een lentenacht waarin je het geroep van stemmen hoorde onder de bomen van het plein Clignancourt, en dan weer de winter, naarmate je dichter in de buurt kwam van Simplon en boulevard Ornano, alsof dat alles niet toevallig was. Misschien dat ik zonder het te beseffen Dora Bruder en haar ouders op het spoor was. Ze waren er, toen al, als onzichtbare schimmen.

Ik probeer aanwijzingen te vinden, zo ver mogelijk terug in de tijd. Toen ik een jaar of twaalf was en met mijn moeder naar de vlooienmarkt in Clignancourt ging, verkocht een Poolse jood er koffers, rechts aan het begin van een van die paden met aan weerszijden stalletjes, marché Malik, marché Vernaison... Luxe koffers, van leer, van krokodillenleer, andere van lederbord, reistasen, hutkoffers met etiketten van transatlantische zeevaart-

maatschappijen – alles in enorme bergen op elkaar gestapeld, onder de blote hemel, want een eigen stalletje had hij niet. Er hing altijd een sigaret in zijn mondhoek, en op een middag bood hij mij er ook een aan.

Een enkele keer ging ik in die wijk naar de bioscoop. Naar Clignancourt Palace, aan het eind van de boulevard Ornano, naast Verse Toujours. En naar Ornano 43.

Later heb ik vernomen dat Ornano 43 een heel oude bioscoop was. Hij was in de jaren dertig verbouwd en had toen de allure van een passagiersschip gekregen. In mei 1966 kwam ik weer in die buurt. Op de plaats van de bioscoop is nu een winkel. Als je de rue Hermel oversteekt, kom je uit voor het gebouw op de boulevard Ornano 41, het adres in het opsporingsbericht van Dora Bruder.

Een laat-negentiende-eeuws gebouw van vijf verdiepingen. Samen met nummer 39 vormt het een apart blok tussen de boulevard, het eind van de rue Hermel en, langs de achterzijde, de rue du Simplon. Beide gebouwen zijn volstrekt identiek. Een inscriptie op nummer 39 vermeldt de naam van de architect, een zekere Richefeu, en het jaar waarin het gebouwd werd: 1881. Dat geldt ongetwijfeld ook voor nummer 41.

Voor de oorlog en tot aan het begin van de jaren vijftig was nummer 41 aan de boulevard Ornano een hotel, net als nummer 39, hotel Le Lion d'Or. Op nummer 39 bevond zich voor de oorlog ook een café-restaurant, waarvan de eigenaar Gazal heette. De naam van het hotel op nummer 41 heb ik niet teruggevonden. Begin jaren vijftig was op dat adres een Société Hotel et Studios Ornano gevestigd, telefoon Montmartre 12-54. En, net als voor de oorlog, een café, waarvan de eigenaar Marchal heette. Dat café

bestaat niet meer. Was het ter rechter- of ter linkerzijde van de hoofdingang?

Die komt uit op een tamelijk lange gang. Helemaal aan het eind leidt een trap naar rechts.

ER GAAT VEEL TIJD VOORBIJ voordat wat ooit werd uitgewist weer aan het licht komt. Er zijn sporen achtergebleven in de registers, maar je weet niet waar die zijn verborgen en door wie ze worden bewaakt en of die bewakers erin zullen toestemmen ze je te laten zien. Misschien zijn ze het hele bestaan van die registers wel vergeten.

Je hoeft alleen maar een beetje geduld te hebben.

Zo ben ik er ten slotte achter gekomen dat Dora Bruder en haar ouders al in de jaren 1937 en 1938 in dat hotel aan de boulevard Ornano woonden. Ze hadden er een kamer met keuken op de vijfde verdieping, waar rond beide gebouwen een smeedijzeren balkon loopt. Een tiental ramen, op die vijfde verdieping. Twee of drie daarvan kijken uit op de boulevard, en de andere op het eind van de rue Hermel en, aan de achterkant, op de rue du Simplon.

Toen ik op een dag in mei 1996 terugkeerde naar die buurt, waren op de vijfde verdieping de roestige luiken van de eerste twee ramen aan de kant van de rue Simplon gesloten, en op het balkon ontwaarde ik een bonte verzameling spullen die daar lang geleden leek te zijn achtergelaten.

Gedurende de laatste twee of drie jaar voor de oorlog stond Dora Bruder waarschijnlijk ingeschreven aan een van de openbare scholen van de wijk. Ik heb een brief geschreven aan de directeurs van die scholen om te vragen of ze haar naam misschien nog konden terugvinden in de registers:

rue Ferdinand-Flocon 8,
rue Hermel 20,
rue Championnet 7,
rue de Clignancourt 61.

Ze hebben me keurig geantwoord. Niemand had die naam in de leerlingenlijsten van voor de oorlog gevonden. De directeur van de voormalige meisjesschool op nummer 69 van de rue Championnet stelde me tenslotte voor zelf de registers te komen raadplegen. Dat zal ik zeker een keer doen. Maar ik aarzel. Ik wil nog de hoop koesteren dat haar naam daar inderdaad in voorkomt. Het was voor haar de dichtstbijzijnde school.

Ik heb er vier jaar over gedaan om haar geboortedatum te achterhalen: 25 februari 1926. En er waren nog twee jaar nodig om erachter te komen waar die geboorte had plaatsgevonden: in het XI^{TE} arrondissement van Parijs. Maar ik ben geduldig. Ik kan urenlang wachten in de regen.

Op een vrijdagmiddag in februari 1996 ben ik naar het gemeentehuis van het twaalfde arrondissement gegaan, naar het bureau van de burgerlijke stand. De beambte op die afdeling – een jongeman – gaf me een formulier dat ik moest invullen:

‘In te vullen door de aanvrager:

Naam

Voornaam

Adres

Mijn verzoek betreft een volledige kopie van de
geboorteakte van:

Naam BRUDER Voornaam DORA

Geboortedatum: 25 februari 1926

Aankruisen wat van toepassing is: u bent

De betrokkene

De vader of moeder

De grootvader of grootmoeder

De zoon of dochter

De echtgenoot of echtgenote

De wettige representant

U heeft een machtiging en een identiteitskaart
van de betrokkene

Aan anderen dan bovengenoemde personen kan
geen kopie van de geboorteakte worden verstrekt.'

Ik ondertekende het formulier en gaf het aan de beambte. Nadat hij het had bekeken, zei hij dat hij me de gewenste kopie niet kon geven, aangezien ik op geen enkele wijze met de betrokkene verwant was.

Even dacht ik dat hij een van die cipiers van de vergetelheid was die tot taak hebben een schandelijk geheim te bewaren en te verhinderen dat geïnteresseerden het minste spoor van iemands bestaan zullen terugvinden. Maar hij maakte een betrouwbare indruk. Hij raadde me aan een machtiging aan te vragen op het Paleis van Justitie, boulevard du Palais 2, afdeling 3 van de burgerlijke stand, 5de verdieping, trap nr. 5, bureau 501. Maandag tot en met vrijdag, van 14.00 tot 16.00 uur.

Bij nummer 2 aan de boulevard du Palais wilde ik door het hek de grote binnenplaats op lopen, toen een bewaker me verwees naar een andere ingang, iets verderop, die ook de toegang vormt tot de Sainte-Chapelle. Daar stond een rij toeristen tussen de hek-

ken te wachten, en ik wilde meteen door de poort lopen, maar een andere bewaker gebaarde botweg dat ik achter in de rij moest aansluiten.

Aan het eind van een entreehal moest je je volgens de voorschriften ontdoen van alle metalen voorwerpen. Ik had alleen een sleutelbos bij me, die ik op een soort lopende band moest leggen om hem aan de andere kant van de glaswand weer op te pikken, maar op dat moment begreep ik volstrekt niet wat de bedoeling was. Omdat ik zo treuzelde, werd ik nogal bars terechtgewezen door een andere bewaker. Was dat een gendarme? Een politieagent? Moest ik hem soms, net als bij de ingang van een gevangenis, ook mijn veters, mijn broekriem en mijn portemonnee overhandigen?

Ik stak een binnenplaats over, liep een gang door en kwam uit op een enorme hal, waar mannen en vrouwen met zwarte akten-tassen voorbijliepen, sommigen in advocatentoga. Ik durfde hen niet te vragen naar trap nr. 5.

Een man achter een tafel verwees me naar het andere eind van de hal. Daar kwam ik terecht in een lege zaal waar een rij vensters hoog onder de zoldering een schemerig daglicht binnenliet. Hoewel ik de hele zaal afspeurde, kon ik trap nr. 5 niet vinden. Ik werd gegrepen door een nachtmerrieachtige paniek, als in zo'n droom waarin het je niet lukt het station te bereiken, terwijl de tijd dringt en je bang bent dat je de trein zult missen.

Twintig jaar daarvoor had ik eens een soortgelijke ervaring gehad. Ik had gehoord dat mijn vader werd verpleegd in la Pitié-Salpêtrière. Ik had hem niet meer gezien sinds ik nog een tiener was, en ik had besloten hem een onaangekondigd bezoek te brengen.

Ik herinner me dat ik urenlang rondwaalde door dat immense ziekenhuis, op zoek naar mijn vader. Ik belandde in oeroude ge-

bouwen, in zalen waar rijen bedden stonden, ik ondervroeg verpleegsters, die me allerlei tegenstrijdige inlichtingen gaven. Van lieverlee begon ik te twijfelen aan het bestaan van mijn vader, terwijl ik steeds weer langs die majestueuze kerk liep, door dat onwerkelijke gebouwencomplex, dat sinds de achttiende eeuw intact is gebleven en dat me deed denken aan Manon Lescaut en aan de tijd toen het, onder de sinistere naam Hôpital Général, dienst deed als gevangenis voor prostituees, voordat die werden gedeporteerd naar Louisiana. Ik dwaalde over de geplaveide binnenhoven tot het donker werd. Geen spoor van mijn vader. Ik heb hem nooit meer teruggezien.

Maar trap nr. 5 heb ik uiteindelijk toch gevonden. Ik ging naar boven. Een gang met aan weerszijden bureaus. Iemand wees me de deur van bureau 501. Een vrouw met kortgeknipt haar en een verveeld gezicht vroeg me wat ik wilde.

Ze legde me bits uit dat ik me voor een uittreksel uit het geboorteregister diende te wenden tot de officier van justitie, resident bij de rechtbank van Parijs, quai des Orfèvres 14, afdeling 3B.

Drie weken later kreeg ik antwoord.

‘Op vijftwintig februari negentienzesentwintig werd in de rue Santerre 15 om eenentwintig uur tien geboren Dora, dochter van Ernest Bruder, geboren eenentwintig mei achttiennegenennegentig te Wenen (Oostenrijk), ongeschoold arbeider, en Cécile Burdej, zijn echtgenote, geboren zeventien april negentienzeven te Boedapest (Hongarije), zonder beroep, beiden woonachtig te Sevran (Seine-et-Oise), avenue Liégéard 2. Opgesteld op zevenentwintig februari negentienzesentwintig, om vijftien uur dertig, op aangif-